

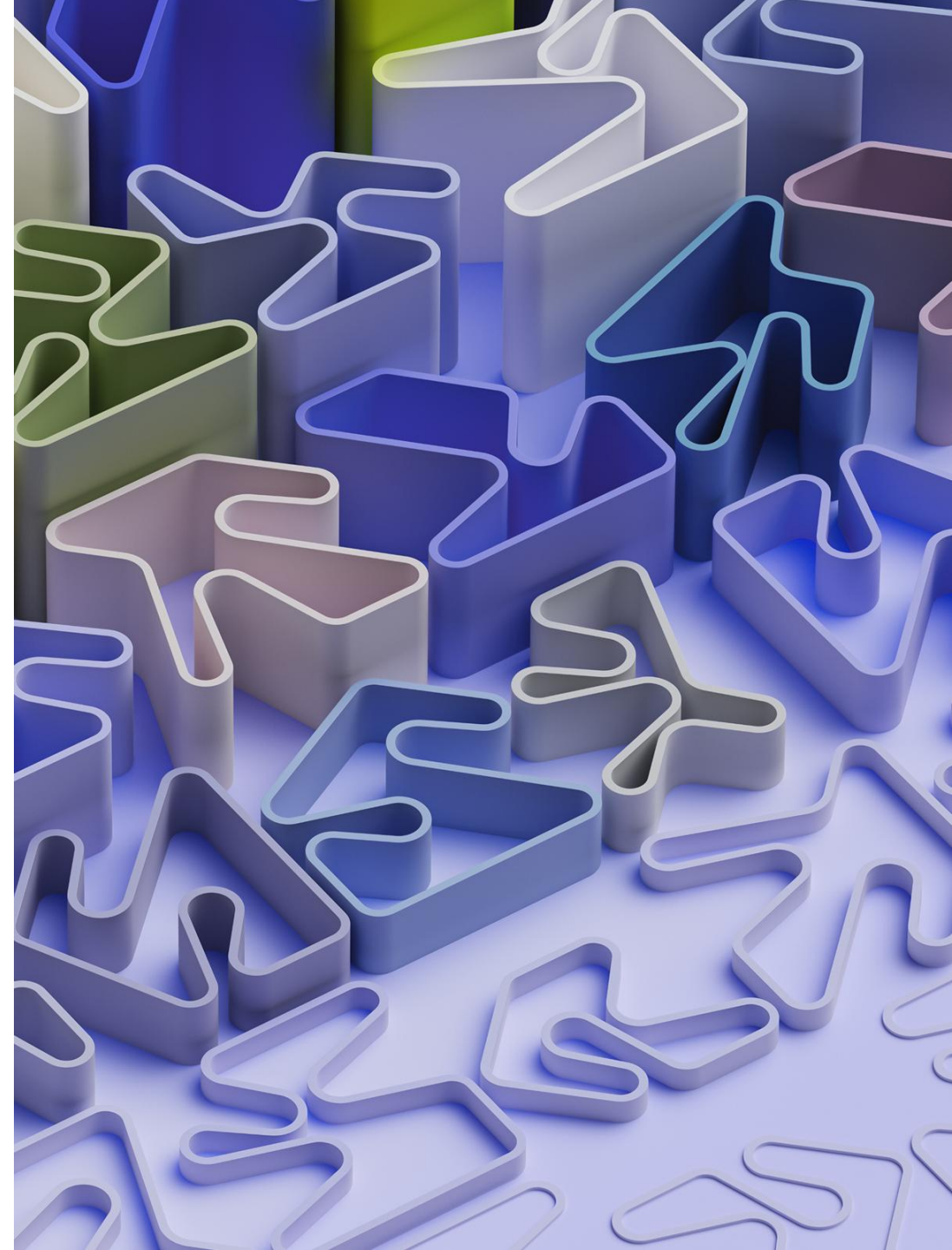
Samfunnsoppdraget «Ingen barn og unge utenfor!»

Et felles løft for fellesskap og
varig endring

Solveig Korum, Norges forskningsråd

sko@forskningsradet.no

Trondheim, 23.april 2026

Kraftig økning i unge uføre – forskere peker på AAP som hovedgrunn

Antallet unge som får innvilget uføretrygd, har doblet siden starten av forrige tiår. Nav mener årsaken er de strenge reglene for arbeidsavklaringspenger.

Ut av blindsonene

Strategi for et samlet kunnskapsløp for utsatte barn og unge

Livshendelsen - Alvorlig sykt barn

Barn og unge med sammensatte

1 av 4 innvandrerungdom står utenfor

Blant innvandrere i aldersgruppen 15-29 år står hele 26 prosent utenfor.

Andelen unge innvandrere i utenforskap har økt betydelig de siste årene, men ser nå ut til å flate ut. Økningen i utenforskap de siste årene henger sammen med bosetting av flyktninger fra Ukraina.

Andelen utenfor i befolkningen for øvrig har ligget stabilt på rett i overkant av 7 prosent de siste tre årene.

Om ungt utenforskap

Vi har alt å vinne på unges deltagelse i samfunnet. KS PRI angriper kjente utfordringer på nye måter ved hjelp av kartlegging av rotårsaker, tverrsektorielt samarbeid, eksperimentering og systeminnovasjon.

Nav og Universitetet i Sorost-Norge samarbeider om å få flere unge inn i utdanning og arbeid. Nalle matte foreleser. Nav-ansette og ledere fra

Stor økning i mobbing i skolen - 15 prosent av 5. klassingene

Tallet på elever som opplever å bli mobbet, fortsetter å øke i grunnskolen, viser Elevundersøkelsen. Hele 15 prosent i 5. klasse og 13 prosent av elevene i 7. klasse oppgir at de er blitt mobbet.

Handlingsveileder - Tverrfaglig innsats for barn og unge i Drammen (TiD)

[Om Våre unge](#)

[Finn din kommune](#)

[Pilotprosjekter](#)

[Kontakt oss](#)

[🔍 Søk](#)

Sammen for å redusere utenforskap i Vestfold

Våre unge Vestfold er en felles satsing der kommuner, fylkeskommune, Nav og næringsliv jobber sammen for at flere unge skal fullføre skole og finne veien inn i arbeidslivet.

[Om Våre unge](#)

Mette Bunting, Hege Solheim og Kenneth Larsen

Våre unge

Kollektiv tverrsektoriell ledelse med unge i fokus

Skriftserien fra Universitetet i
Sørøst-Norge nr. 202
2026

REGIONALE FORSKNINGSFOND
VESTFOLD OG TELEMAR

Ung på dagtid

En alternativ og fleksibel mestringsarena for ungdom mellom 13–23 år. Vi forebygger ungt utenforskap gjennom trygge og inkluderende fellesskap.

Ut av blindsonene

Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge

BarnUnge21

Høy innsats – men vi lykkes ikke godt nok samlet

Inger Lise Skog Hansen,
Ragnhild Steen Jensen og Tone Fløtten

Trøbbel i grenseflatene
Samordnet innsats for utsatte barn og unge

- Fragmentering mellom sektorer og nivåer
- Parallelle strukturer
- Svake læringsløyfer (forskning ↔ praksis ↔ politikk)
- Mange gode prosjekter – men for lite varig systemendring

Samfunnsoppdrag for inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv

Barn og unge først – vårt felles ansvar

Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge

En kartlegging av erfaringer og kunnskap med relevans for det målrettede samfunnsoppdraget for å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv

Meld. St. 5

(2022–2023)

Melding til Stortinget

Langtidsplan for forskning og høyere
utdanning 2023–2032

Rapport
2022:7

Målettede samfunnsoppdrag i Norge

Håkon Endresen Normann, Lisa Scordato, Espen Solberg, Taran Thune og
Per Koch

NIFU

Kjennetegn på «missions» - et målrettet samfunnsoppdrag

- Bidrar til at offentlig, privat og frivillig innsats samordnes og rettes inn mot **konkrete** samfunnsutfordringer.
- En metode der vi setter **konkrete, ambisiøse** og **tidsavgrensede** mål.
- Mobiliserer til bred innsats **på tvers av samfunnssektorer**.
- Går på tvers av politikkområder, og må ha **bred politisk forankring** og et **langt tidsperspektiv** for å lykkes
- Innebærer **systematisering** av eksisterende kunnskap, **utvikling av ny kunnskap**, eksperimentering og utprøving av nye arbeidsmetoder

❖ Betydningen av «målrettet» i samfunnsoppdraget?

- Arbeid rettet mot de underliggende verdiene, antakelsene og styringslogikkene som former politikk og praksis
- Endre verdier og tankesett
- Utvikle nye politiske og styringsmessige logikker
- Endre strukturer, insentiver og praksiser
- Fremme perspektiver som eks. *mattering* og *wellbeing economy*.
- Barn og unges stemmer inn!

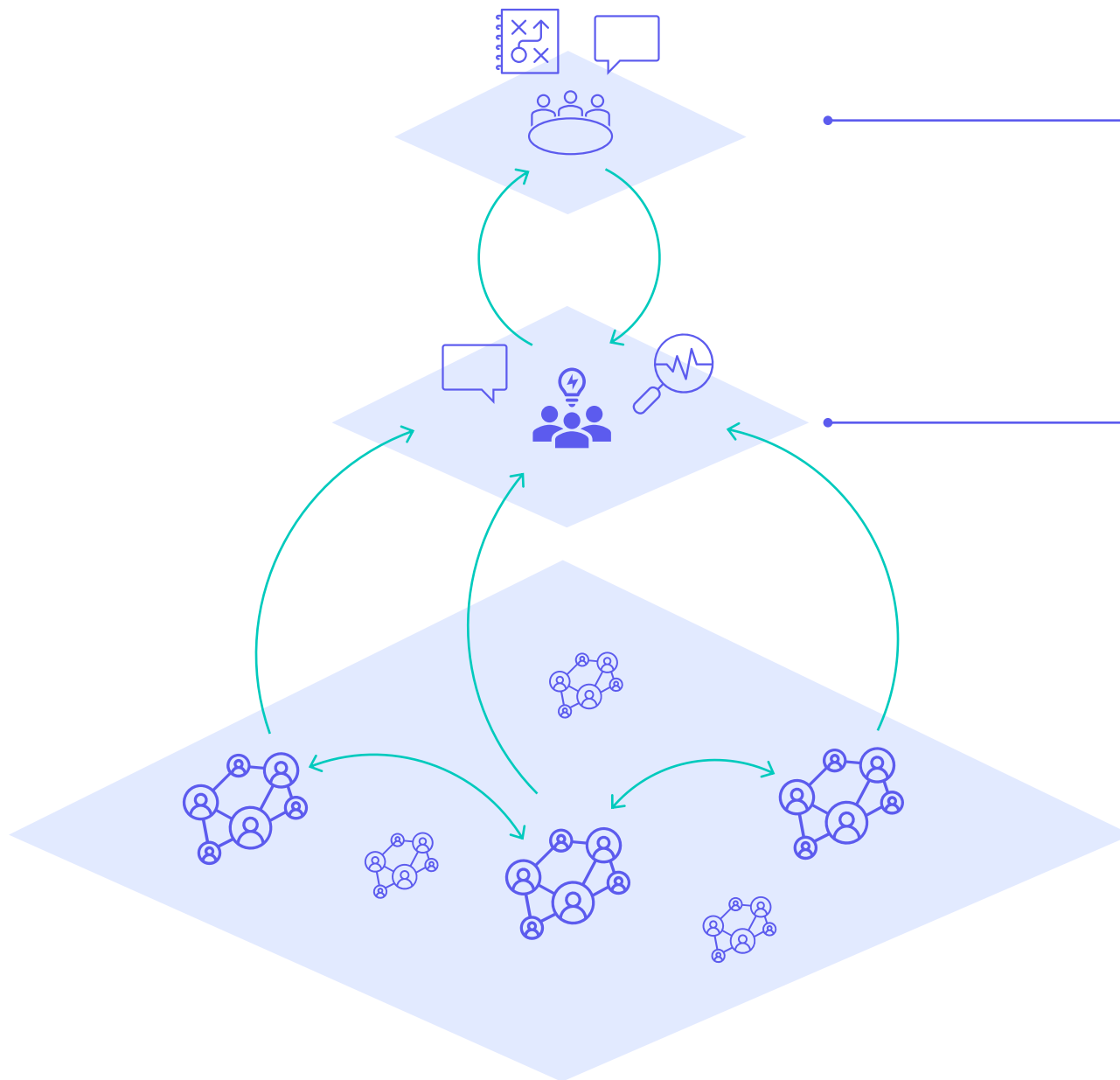
Visjon: Ingen barn og unge utenfor!

Overordnet mål: Utenforskap blant barn og unge (0-29 år) reduseres betydelig innen 2035

Delmål:

1. Øke deltakelsen i barnehage blant barn fra familier med lav sosioøkonomisk status
2. Øke andelen ungdom som deltar i organiserte fritidsaktiviteter med 10 prosentpoeng
3. Halvere andelen barn og unge med lav livskvalitet
4. Redusere barn og unges selvrapporterte psykiske helseplager med 25 prosent
5. Øke andelen unge som fullfører videregående opplæring
6. Øke antall unge som er i jobb og utdanning betydelig

PARTNERSKAP

- Strategisk retning
- Mobilisere

INNSATSGRUPPE

- Mobilisere
- Kunnskapsgrunnlag og systeminnsikt
- Koble relevante aktører sammen og legge til rette for læring på tvers
- Initiere og følge opp utprøvinger
- Bidra til politikkutvikling nedenfra og opp

ET MANGFOLDIG AKTØRLANDSKAP

Mange aktører på tvers av sektorer som jobber med barn og unges oppvekst og livsbetingelser. Arbeidende felleskap, tematiske grupper eller utviklingsspor

Partnerskapsgruppa

Oppnevnes av BFD i samråd med berørte departementer. Ledes av barne- og familieministeren og består i tillegg av minst to deltakere fra departementene som samtidig sitter i Kjernegruppen for utsatte barn og unge (KUBU), Kommunesektorens organisasjon (KS), LO, Unio, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) og Frivillighet Norge. Organisasjonene representeres med personer fra toppledelsen.

Formålet med gruppen er å bidra til en **bred mobilisering** i stat, kommune, frivillighet og privat sektor for inkludering av barn og unge.

Partnerskapsgruppen skal ha en **strategisk** rolle.

Innsatsgruppa

Komplekse problemer krever mer enn gode intensjoner. De krever en aktør som kan skape struktur, koble mennesker, holde tempo og sikre fremdrift – en mellomromsaktør.

Innsatsgruppa – en mellomromsaktør og endringsleder – har det **operative ansvaret** for utviklingen og gjennomføringen av samfunnsoppdraget.

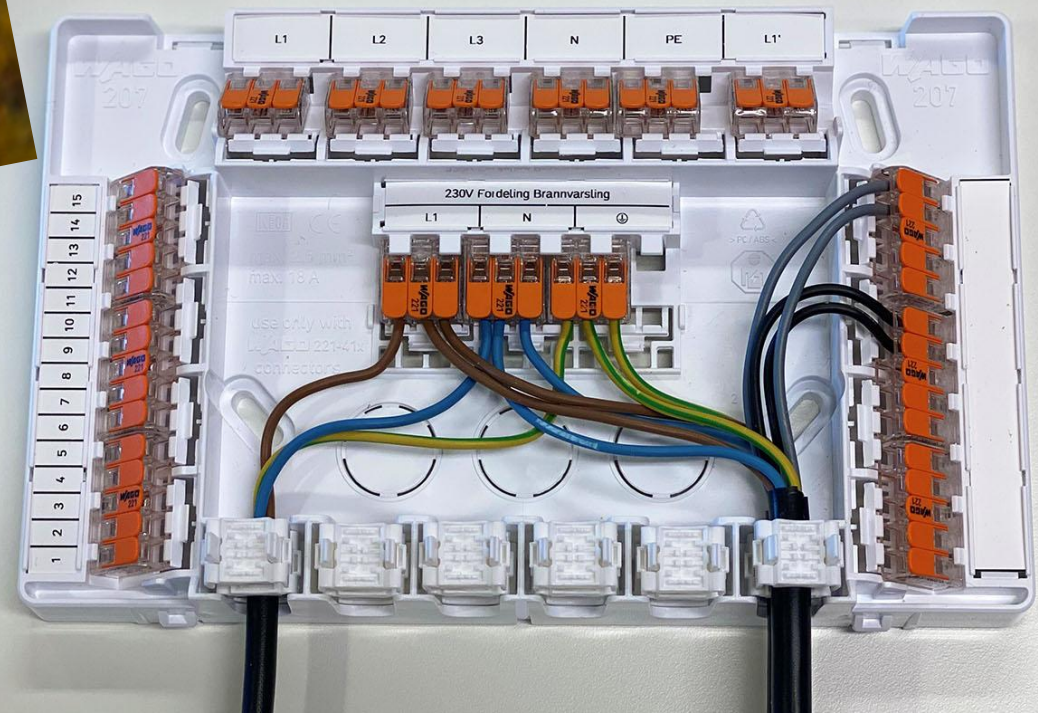
Innsatsgruppen skal **bidra til at det arbeides kunnskapsbasert, utprøvende og innovativt.**

Gruppens arbeid skal støtte opp under tiltaksutvikling blant kommuner og lokale aktører.

Forskningsrådet har vertskapsrollen.

- Pt. to faste ansatte i Forskningsrådet (tre fra juli 2026)
- I tillegg kommer medlemmer med kompetanse innen samfunnsoppdragets fagområder fra Bufdir, Hdir, Avdir, Udir, IMDi og KS.
- Innsatsgruppa/partnerskapet forvalter ikke egne FoU-midler eller tilskudd

W

Fra prosjekt til system – oppdraget handler om å gjøre læring til struktur.

- Systemkartlegging og innsikt
- Lærings- og mobiliseringsarenaer
- Kunnskapsløft- og FoU-kobling
- Justering av politikk, lovverk og virkemidler

Erfaringer fra praksis må forme politikk!

Hva skjer når virkemidler og regelverk møter virkelighet?

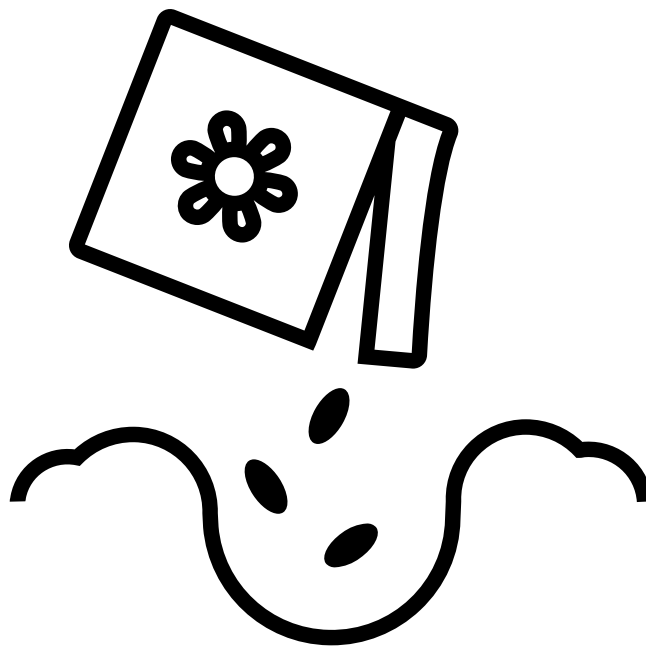
Hvor oppstår friksjon?

Hva trenger å justeres?

Hvem må på banen for å få til disse justeringene?

Frø som kan flytte systemet

Frø no.1 – Arbeid for å endre språk og fortellinger

1. Utenforskap som samfunnsproblem. Hva er problemet med problemet?
(Ann Christin E. Nilsen & Ove Skarpenes)
2. Et kunnskapssosiologisk perspektiv på utenforskap
(Ove Skarpenes & Ann Christin E. Nilsen)
3. Barn i risiko. Om hva risiko er og gjør med de profesjonelle, de risikable og de som er i risiko
(Ann Christin E. Nilsen & Cecilie B. Neumann)
4. Flyktningbarna. Løser arbeid med flyktningbarns følelser og hjerner integreringsflokken?
(Tale Steen-Johnsen & May-Linda Magnussen)
5. Elever i krysspress og deres motstand mot det
(Ove Skarpenes & Kari-Mette Walmann Hidle)
6. Bekymringsvekkende skolefravær. Nærvær avler fravær
(Maiken Marie Jordal & Ole Jacob Madsen)
7. Innviklet psykiske helse. Et forsøk på å vikle ut forståelser av "psykisk plaget ungdom"
(Janne Lund & Jonas H. Frydenlund)
8. Guttebekymring
(Kristoffer Chelsom Vogt)
9. «NEET» på norsk. En problemdefinerende kategori for unge i overgang til voksenliv
(Kjetil G. Lundberg & Suzan M. Skjold)
- 10: Bekymring over ungdoms- og gjengkriminalitet
(Aage Aagesen & Ingrid Rindal Lundeberg)
- 11: Utfordringer med utenforskapet
(Ove Skarpenes & Ann Christin E. Nilsen)

ANN CHRISTIN E. NILSEN & OVE SKARPENES (RED.)

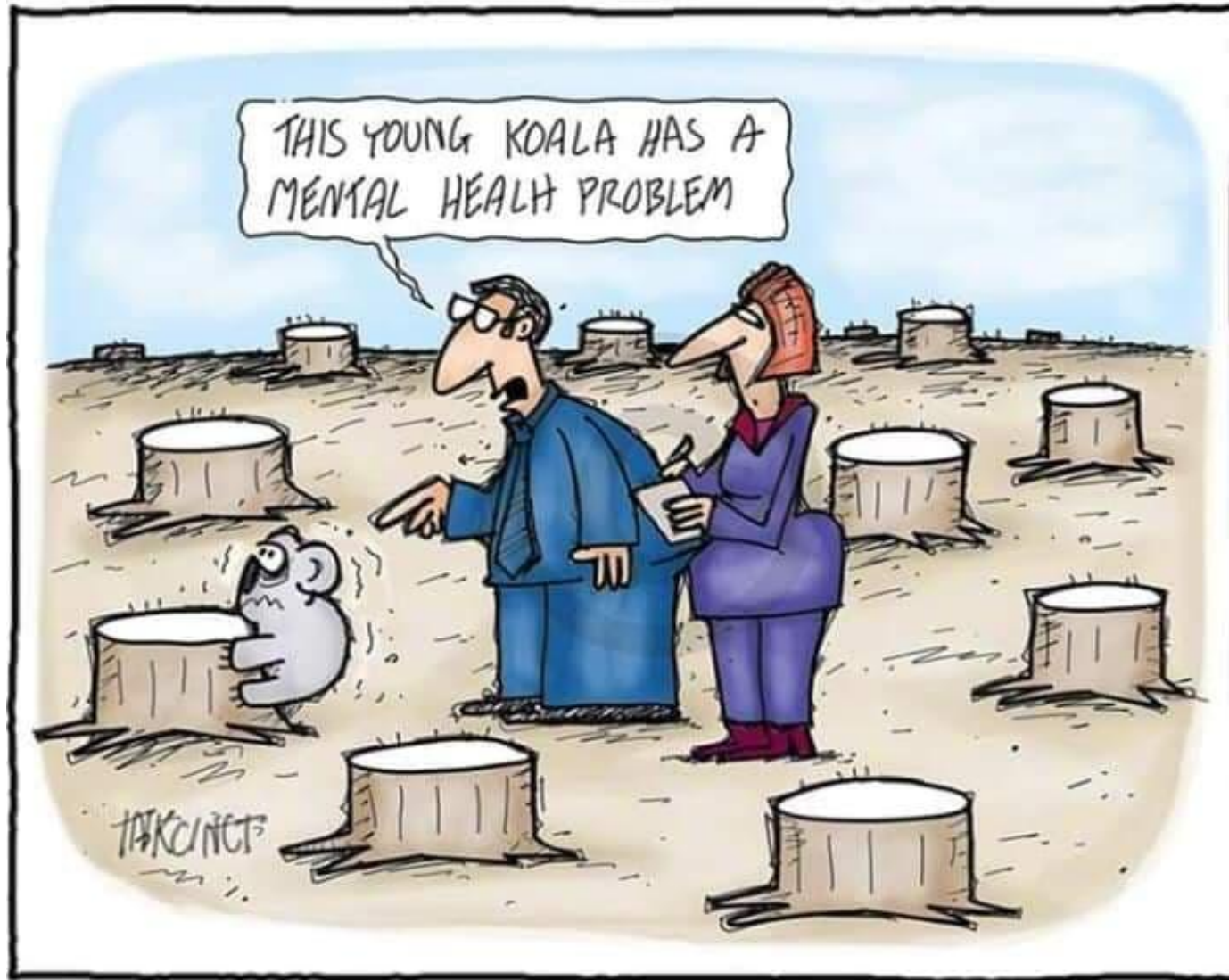
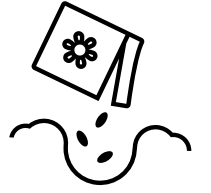

DET
SAMFUNNSSKAPTE
UTENFORSKAPET

ICO
FAGBOKFORLAGET

Frø no.1 – Arbeid for å endre språk og fortellinger

This cartoon can be used without charge by individuals & community groups.
2015-133 © INKCINCT Cartoons www.inkcinct.com.au

Frø no.1 – ...og dermed hvor og hvordan vi søker våre løsninger

RETTFERDIGHET

Strukturelle betingelser
for rettferdighet

BETYDNINGSFULLHET

Den levde erfaringen av
å være betydningsfull –
for seg selv og for andre

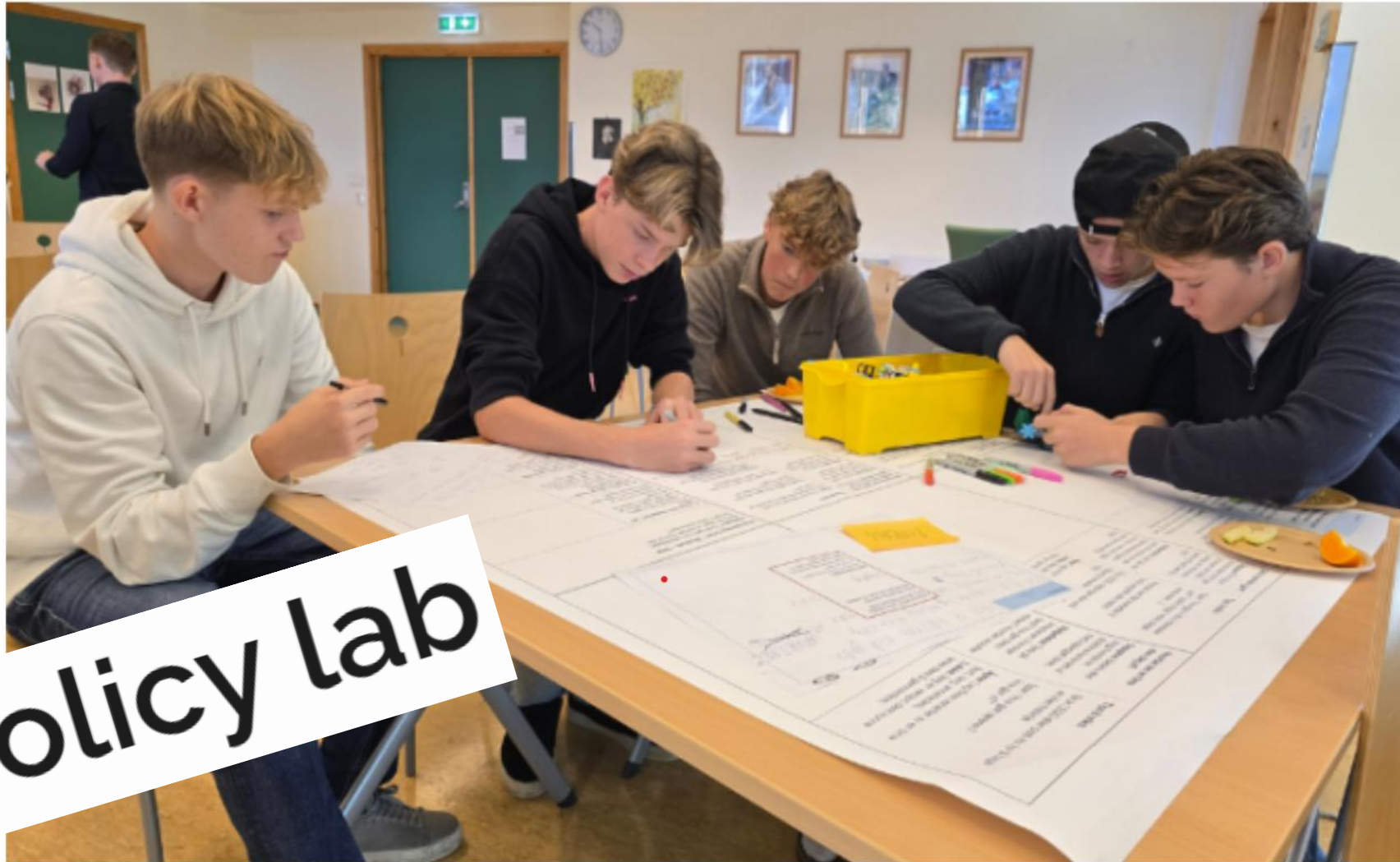
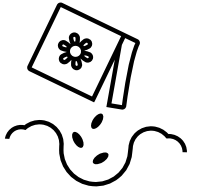
LIVSKVALITET

Helse, tillit, resiliens,
demokrati

En strukturell kjede bygget på rettferdige betingelser

(Heimburg & Ness, 2026)

Frø no.2 – Politikutvikling nedenfra og opp

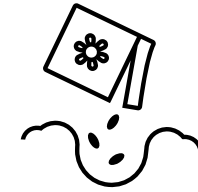

KS Policy lab

Mini-eksperimentet ved Brunla ungdomsskole viser hvordan Policy lab brukes som metode for å hente innsikt direkte fra klasserommet og løfte erfaringer videre til systemnivå.

Frø no.3 – Samskaping og redesign av tjenester

Hvordan kan kommunale tjenester som skole og fritidsklubber designes på en måte som i større grad fremmer tilhørighet, deltakelse og inkludering – før unge faller utenfor?

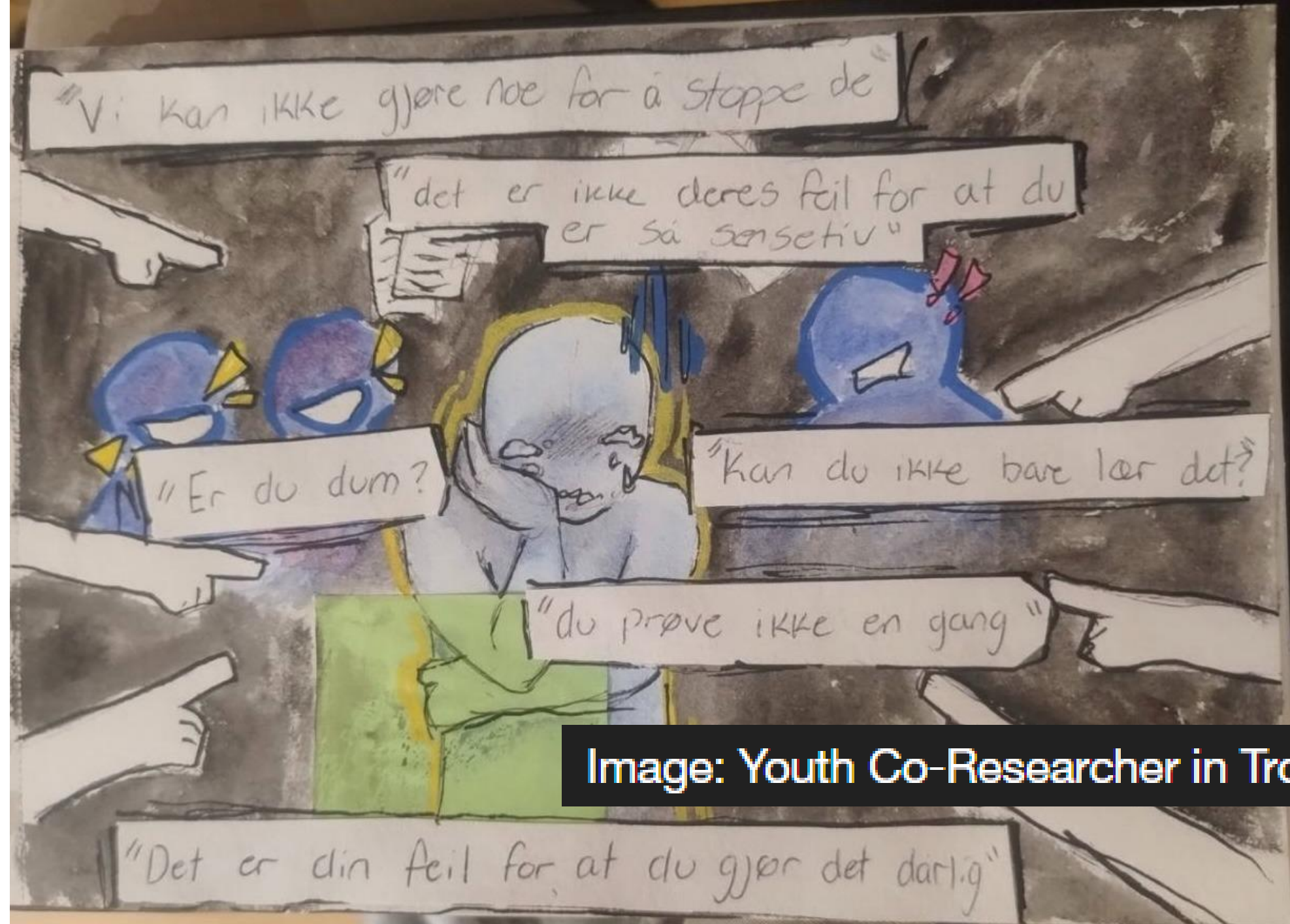
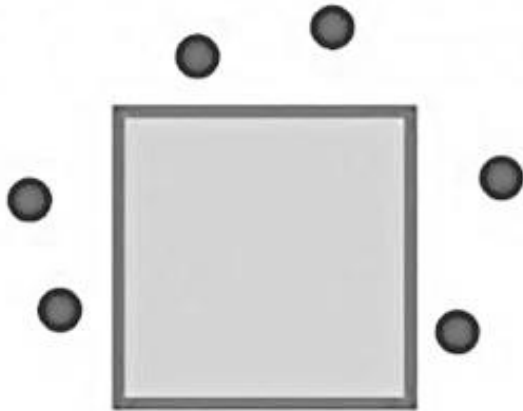

Image: Youth Co-Researcher in Trondheim

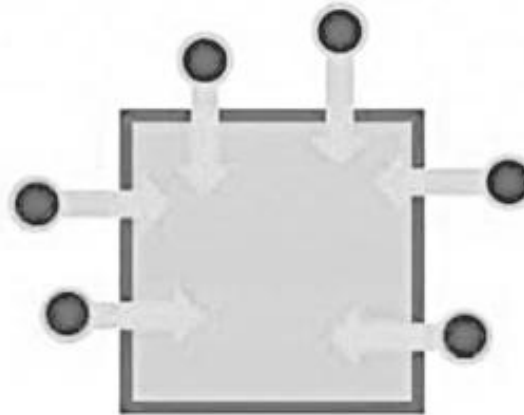

Frø no.3 – Samskaping og redesign av tjenester

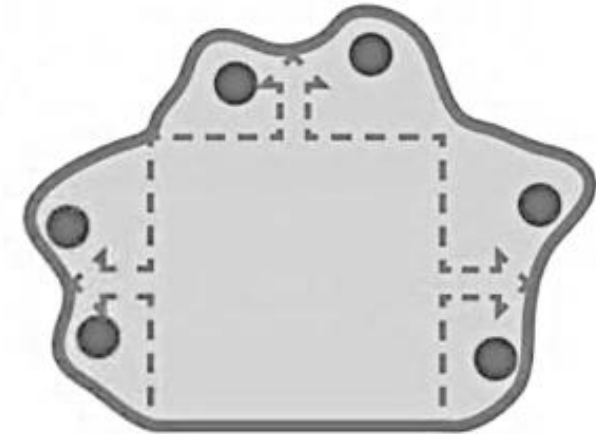
Nåværende situasjon

Et høyt antall unge opplever utenforskap

Nåværende tilnærming

Design av spesialiserte tjenester forsøker å hjelpe unge tilbake til innenforskap

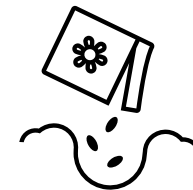

Alternativ tilnærming

Design av kommunale tjenester som forebygger utenforskap, sammen med unge

Frø no.4 – Fokus på læringsløyfer

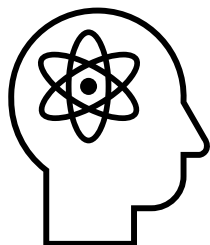

“It’s bizarre that the rest of the society works with testing, prototyping and then scaling, but not governance.”

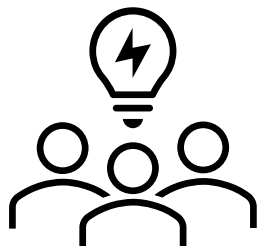
- Mikko Annala of Demos Helsinki.

**Hvilken rolle spiller forskning
og kunnskapsutvikling i
samfunnsoppdraget?**

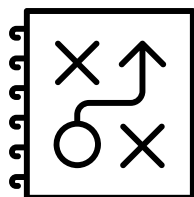

1. **Kunnskaps- og analyseleverandør** – forskning på verdier, systemer og praksis.

2. **Samskaper** – gjennom lokale, regionale og nasjonale læringsarenaer, utprøvinger og følgeforskning.

3. **Strategisk partner** – identifisere blinde flekker, virkemiddelbehov og prioriteringer.

ÅR 1 – Forankring, mål og mobilisering (2025–2026)

Fokus: Begrepsavklaring, grunnmobilisering, legitimitet og tydelig retning

- Utvikle felles mål- og indikatorramme for samfunnsoppdraget
- Etablere arbeidsform, kommunikasjonslinjer og samarbeidsstruktur
- Kartlegge aktører, behov og virkemidler på tvers av sektorer
- Ta initiativ til å utforske nye samarbeids- og finansieringsmodeller
- Synliggjøre samfunnsoppdraget nasjonalt og internasjonalt
- Bygge struktur for barn og unges medvirkning i samfunnsoppdraget

Den videre reisen...

2026–2027: *Bygge lag og retning* → etablere en portefølje, utvikle strukturer, partnerskap og felles læringskultur

2028–2032: *Forsterke og forankre* → oppskalere det som virker, og sikre koblingen mellom kunnskap, politikk og praksis

2032–2035: *Effekt og arv* → fokus på varig samhandling i systemene, dokumentasjon og videreføring av resultater

Hvordan vil feltet merke samfunnsoppdraget?

På mellomlang sikt (3–5 år):

- Mer samordnet dialog og virkemiddelbruk nasjonalt.
- Bedre kobling mellom forskning og praksis.
- Større trykk på forebygging og tidlig innsats.
- Styrket regional rolle – fylkesleddet som utviklingsaktør

På lang sikt:

- En mer helhetlig oppvekstpolitikk.
- Mindre «trøbbel i grenseflatene».
- Mer systematisk bruk av kunnskap.
- Mindre prosjektlogikk – mer varig struktur.

Gruppearbeid 1: Samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge

Hvem er fylkeskommunen som regional systemaktør for samfunnsoppdraget?

Del 1: Hvor står du?

Gå sammen i grupper på fire. Bruk et par minutter på å hilse. Deretter deler hver deltaker kort om:

- Hva gjør at dette samfunnsoppdraget oppleves viktig eller relevant for *deg* og i ditt arbeid?
- Hva gjør deg eventuelt usikker, skeptisk eller litt «mettet»?

Del 2: Felles refleksjon

Snakk sammen om:

- Hva må dette oppdraget gjøre annerledes enn tidligere satsninger for å faktisk ha betydning?
- Hvor kan fylkeskommunen spille en reell rolle i det nasjonale samfunnsoppdraget, ikke bare bidra litt på siden?

Gruppearbeid: temakafé

Mål for økten: Å utforske hvordan fylkeskommunens roller, virkemidler og handlingsrom kan:

- Utnyttes bedre innenfor dagens rammer.
- Videreutvikles og fornyes for å bidra til målene i samfunnsoppdraget.

Fylkeskommunenes roller knyttet til arbeidet med barn og unge

Se på denne listen med roller har fylkeskommunen har i dag i arbeidet med barn og unge. Hvilke roller er særlig viktige for å understøtte det målretta samfunnsoppdraget? Hvilke roller mangler?

10 min

- *Koordinator/samordner på tvers av kommuner og sektorer*
- *Regional samfunnsutvikler*
- *Kunnskapsutvikler og -formidler*
- *Tjenesteleverandør*
- *Pådriver for partnerskap og samarbeid*
- *Forvalter av virkemidler og tilskudd*
- *Brobygger mellom stat, kommune og sivilsamfunn*
- *Annet...?*

Tema 1

Fylkeskommunenes rolle i et målrettet samfunnsoppdrag

Tema 2

Hvordan skape læring, koblinger og fremdrift på tvers

Tema 1

Fylkeskommunenes rolle i et målrettet samfunnsoppdrag

1 Rolle og retning.

Hva innebærer det (helt konkret!) at fylkeskommunen er en aktør i et målrettet samfunnsoppdrag, og ikke bare en forvalter av egne tjenester?

2 Handlingsrom og grep.

Hva er ett konkret grep fylkeskommunen kan ta det neste året for å bruke dette handlingsrommet bedre – og hva må til for å få det til?

20 min

Tips: Ta gjerne utgangspunkt i rollene dere diskuterte før pausen. Hvilke roller bør styrkes, utvikles eller kobles på nye måter for å tre inn i et mer offensivt handlingsrom i arbeidet med ungt utenforskap?

Tema 2

Hvordan skape læring, koblinger og fremdrift på tvers

1 Fra enkeltinitiativ til felles system.

Hva er det viktigste som mangler i dag for at gode initiativer faktisk blir til felles læring og fremdrift – på tvers av fylker og inn i det nasjonale samfunnsoppdraget?

Kobling til nasjonal bevegelse.

2 Hva er ett konkret grep vi kan teste de neste 6 månedene som både a) styrker koblinger på tvers av fylker, og b) gjør det lettere å spille dette inn i – og utvikle det videre sammen med – den nasjonale innsatsgruppen?

 25 min

Tips: Reflekter over hva som bør deles, og hvordan (for eksempel kunnskap, data, erfaringer eller modeller). Finnes det eksisterende nettverk eller strukturer vi kan bygge videre på? Hvem bør ta hvilke roller i dette samspillet?

Samlet avrunding og ekko fra gruppene

- 1-2 prioriterte innsikter (hva er viktigst å forstå eller endre)
- 1 konkret forslag til handling (hva kan faktisk gjøres nå)

Samlet avrundning og ekko fra gruppene

Bra at fylkeskommunenes inviteres tidlig til å påvirke hvordan det nasjonale oppdraget bør innrettes

Vi må jobbe bedre på tvers. Kommunenes har store rapporteringskrav, osv. Systemene fungerer ikke bra. Siloproblematikk,. Løsningene er ofte å legge til nye ting. Vi må se nærmere på hva vi bør slutte med. Jobbe mer nedenfra opp. Sørger vi for systemet eller sørger vi for innbyggerne? Vi burde innrette oss mot det siste

Bruke Policy Lab for å utforske, få erfaringer og bruke disse rask nasjonalt – det er en metode som kan anvendes – en god kobling mellom nivåene

Prosjektstopp? Vi må få mer innsikt – som betyr å **gjøre noe med/ bruke** kunnskapen, ikke kun ha oversikt over det

Fylkeskommunene kan være regional veileder og oversette kunnskap fra kommunene til tiltak – nedenfra opp – samle kunnskap og bringe det over til det nasjonale samfunnsoppdraget

Styrkebasert tilnærming – det må vi klare å få til. Flere unge må oppleve at de har verdi

Nedenfra opp!

Tall – vet ordfører hvor mange står utenfor? Vi må måle dette kontinuerlig

Forankring hos fylkesdirektørene er viktig– oppdraget bør presenteres der

